

2. Незалежна асоціація банків України. Макроекономічний аналіз. 2023. URL: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichniy-analiz-na-13-lyutogo-2023-roku.html>

3. Державна служба статистики України. 2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Заяц Л. В.,

*здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
освітньо-професійна програма*

«Фінанси, банківська справа та страхування»;

Науковий керівник:

Шульга С. В.,

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Планування діяльності банку є складним аналітичним процесом, який вимагає від фахівця великого досвіду та знань, щоб мати можливість врахувати всі фактори, які впливають на діяльність банку. Необхідність точного визначення майбутньої соціально-економічної та демографічної ситуації в країні, а також динаміки показників діяльності банку обумовлює використання різних методів планування та прогнозування залежно від економічної сутності об'єкта дослідження [1].

Зауважимо, що основна відмінність прогнозу від плану полягає в тому, що прогнозуються показники, якими банк не може управляти в повній мірі: обсяг залучених коштів клієнтів, ризику та дії конкурентів; плануватися ж може те, що повністю перебуває у сфері впливу банку, наприклад, витрати. Проте, специфіка банківської діяльності така, що не лише зовнішні, а й багато внутрішніх факторів розвитку банку залежать від нього повністю: великий вплив мають грошово-кредитна політика центрального банку, виконання ним функцій наглядового органу, довіра населення до банківської системи, валютне регулювання та інші фактори, що і обумовлює широке використання методів прогнозування.

Універсального методу прогнозування діяльності банку не існує через різноманітність змодельованих ситуацій. Економісти на практиці використовують понад 100 методів прогнозування.

Найбільш поширені у банківській діяльності такі методи прогнозування:

I. Статистичні методи – до який, як правило належать:

– екстраполяція на основі визначення ковзної середньої. Застосовується з метою короткострокового прогнозування (до року). Перевагою даного методу є простота використання, недоліком – невисокий ступінь ймовірності реалізації запланованого показника (а для економічних процесів така ймовірність має дорівнювати 95%) [1].

– експоненційна середня. Одним із прийомів згладжування динамічного ряду з урахуванням «старіння» є розрахунок експоненційних середніх, які широко застосовуються в короткостроковому прогнозуванні та спираються на використання в прогнозуванні лінійної комбінації минулих та поточних спостережень. Даний метод має переваги в порівнянні з методом ковзної середньої і дає можливість досягти більшої точності прогнозу завдяки використанню поправного коефіцієнта, однак лінійність функції експоненційної середньої не дозволяє застосовувати її для явищ, щодо яких функціональна залежність виражена складнішою моделлю.

– авторегресійна модель. В основу цього методу прогнозування закладено передумову про те, що економічні процеси мають певну специфіку: вони відрізняються взаємозалежністю та інерційністю. Остання означає, що значення практично будь-якого економічного показника в момент часу t залежить певним чином від стану цього показника в попередніх періодах: значення прогнозованого показника в минулих періодах повинні розглядатися як факторні ознаки.

– багатофакторний регресійний аналіз. Даний метод застосовується для побудови прогнозу будь-якого показника з урахуванням існуючих зв'язків між ним та іншими показниками. Спочатку в результаті якісного аналізу виділяють k факторів ($X_1, X_2, \dots, X_k$), які впливають на зміну прогнозованого показника Y , та будують регресійну залежність будь-якого типу: лінійну, параболічну, гіперболічну, експоненційну, логарифмічну та ін. Використання даного методу дає результати з високим ступенем точності, проте існують складності при відборі найбільш значущих факторів, які впливають на процес, що моделюється: крім тісного зв'язку з результативним фактором вони не повинні бути мультиколінарними, тобто взаємозалежними, що призводить до викривлення моделі [2]. До того ж, проблема полягає у виборі залежності, оскільки в банківській діяльності рідко зустрічаються лінійні зв'язки, що ускладнює процес відбору рівняння регресії.

II. Математичний метод прогнозування застосовується для того, щоб формалізувати завдання оптимального управління та побудувати прогноз.

Незважаючи на високу точність запланованих показників цей метод не дуже поширений внаслідок складності підбору показників для векторів результуючих, статусних і керованих змінних характеристик зовнішнього середовища так, щоб вони були взаємопов'язані і співставні. До того ж не всі банківські процеси можна описати математичними формулами, ще й на певних відрізках часу або при деяких змінних значеннях не втратити економічний сенс явища.

III. План-прогноз на основі моделі економічної динаміки банку. Модель будується на основі теорії та методів автоматичного регулювання та враховує вплив основних агрегованих економічних показників банку, а також податкових платежів та амортизації основних фондів на траєкторію зростання капіталу банку. При моделюванні здійснюється принципове припущення про безперервність фінансових надходжень та платежів, яке виправдане у випадку вибору досить тривалого періоду усереднення, наприклад, місяця [3].

Динамічна модель використовується для прогнозно-планових розрахунків агрегованих показників діяльності банку. На її основі розробляються електронні таблиці, план-матриці розрахунку щомісячних показників для середньострокового планового періоду – від трьох до 12 місяців. Методика розрахунку будується наступним чином: частина показників задається як вихідні параметри моделі, а інша частина показників обчислюється з використанням рівнянь моделі.

Наприклад, таким чином можна спрогнозувати щомісячний капіталізований прибуток і величину власного капіталу, використовуючи в якості вихідних показників залучені ресурси, що задаються на основі методу екстраполяції або інших методів. Такий набір вихідних і розрахункових показників буде відповідати на запитання, що буде з капіталом при такій динаміці залучених ресурсів.

Якщо ж навпаки, початковим значенням задати обсяг капіталізованого прибутку, а розрахунковою величиною встановити обсяг залучених ресурсів, модель планування відповідатиме на питання, які ресурси необхідно мати, щоб забезпечити бажане зростання капіталу в плановому періоді.

Таке протиставлення розрахункових моделей є умовним, оскільки доцільно при плануванні та прогнозуванні використовувати більший набір вихідних параметрів для збільшення точності прогнозування і планування відповідно до стратегії банку.

Розроблені електронні «план-матриці» дозволяють швидко моделювати різні ситуації майбутнього і як результат бути ефективним робочим інструментом як аналітика, так і керівника будь-якого рівня.

В умовах загальної глобалізації, інформатизації та мінливого зовнішнього середовища банківської діяльності основним завданням ке-

рівництва стає прогнозування майбутніх показників, оптимізація та підвищення ефективності діяльності. Більшість процесів, що відбуваються у бізнесі, перебувають у безперервній взаємозалежності. Аналіз даних взаємозв'язків допомагає розкрити суть процесів і спрогнозувати майбутні явища та показники. Прогнозування необхідне у всіх сферах управління та на будь-яких рівнях діяльності.

Список використаних джерел

1. Michael Boyles. 7 financial forecasting methods to predict business performance. URL: <https://online.hbs.edu/blog/post/financial-forecasting-methods>
2. Priyanka Desai. Comprehensive Guide To Financial Forecasting Methods. URL: <https://www.gopigment.com/blog/comprehensive-guide-to-financial-forecasting-methods>
3. Aleskerova Y., Todosiichuk V. Planning and forecasting of financial activities in Oschadbank. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/214/6047/12636-1?inline=1>

Кругліков А. А.,

*здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
освітньо-професійна програма*

«Фінанси, банківська справа та страхування»;

Науковий керівник:

Шульга С. В.,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ В СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Банки прагнуть отримати найбільший прибуток, але це бажання обмежене можливістю зазнати втрат. Ризик банківської діяльності означає, що фактичний прибуток банку буде менше запланованого, очікуваного. Чим вищий очікуваний прибуток, тим вищий ризик.

Аналізуючи банківські ризики, важливо враховувати:

- кризи в перехідній економіці, яка відображається не тільки спадом виробництва, фінансовою нестабільністю багатьох організацій, а й руйнуванням ряду економічних зв'язків;